

SCHIMBAREA POLITICILOR EDUCAȚIONALE

Prof. Daniela Fodor
Școala Gimnazială „Octavian Voicu” Bacău

În linii mari, se consideră că, având o pregătire intelectuală avansată, antrenați într-o permanentă necesitate de cunoaștere informațională și în activitatea de transmitere tinerelor generații a cunoștințelor și de formare a deprinderilor, dar și fiind mai dezavantajați din punctul de vedere al pragmatismului social, “membrii corpului profesoral formează în societate un grup cu orientare critică. Ca cetățeni, profesorii tind să se opună ordinii stabilite” (H.Janne).

Așadar, problemele de reformare a sistemelor educaționale sunt acceptate cu rezervă de cadrele didactice. Mai mult decât atât, s-a constatat că “sistemele de învățământ opun o rezistență mai mare la schimbare decât alte categorii sociale” (A.Huberman).

Lipsa unor criterii eficiente de apreciere a activității didactice și efectele reale “întârziate” ale educației nu-i motivează pe profesori să-și dorească modificarea metodelor de activitate. Ceea ce reliefează mai ales prin faptul că în majoritatea cazurilor unul dintre criteriile principale de estimare a activității didactice a profesorului ține de rezultatele obținute de elevi în urma unor probe de evaluare cu sarcini de tip reproductiv. Din această cauză majoritatea profesorilor își direcționează activitatea nu spre aspectul formativ al instruirii, ci spre cel informativ-reproductiv;

Spre deosebire de alte domenii ale activității umane, în învățământ este destul de greu să se realizeze anumite modele educaționale, analizabile în diferite condiții și perioade de timp. Și mai complicată este încercarea de a transpune sau de a aplica aceste modele în practică. În plus, nu se exclude eventualitatea unor cazuri contradictorii când un model asigură o eficiență favorabilă în anumite condiții, dar se dovedește a fi total inefficient în altele.

Există multiple variabile ce pot influența condițiile de aplicare a respectivelor modele. De aceea profesorul se lasă greu convins de necesitatea unui sau altui model de învățare, acceptând mai ușor o variantă tradițională pe care și-a însușit-o încă pe vremea când a fost și el elev.

După cum susțin unii cercetători, comunitatea cadrelor didactice se caracterizează printr-o anumită pasivitate și neîncredere în viața socială, profesorii fiind înfățișați ca “țimizi și respectuoși, lipsiți de îndrăzneală pe plan social, preocupați să placă, mai pasivi și mai puțin hotărâți să lupte pentru reușită, în comparație cu persoanele de alte profesii” (A.Huberman).

“Ierarhiile descurajează sau deformează în special fluxul de informații ... Structura școlară are un efect paralizant mai mult asupra inițiativei...”

Acestea sunt adevăruri relevante, dar și alarmante, în special în raport cu specificul sistemelor educaționale în care, uneori accentul este pus pe rang, și nu pe competență. Din această cauză este destul de frecventă situația (mai ales în veriga medie de dirijare) unde, pentru a-și justifica “importanța de netăgăduit”, componentele ierarhiei superioare îi “delegă” profesorului un șir de sarcini ce necesită un considerabil consum psihoenergetic, dar cu efect educativ discutabil. Inspectările ocazionale efectuate de dragul rapoartelor, lucrările de control în cadrul cărora profesorul este silit (din motive ce îi influențează propria activitate) să minimalizeze exigențele față de copii, să se facă a nu observa când aceștia copiază, să mărească nejustificat notele etc., creând astfel un climat nesănătos în instituțiile educaționale, fapt ce le sugerează elevilor ideea că există în subterfugiu un anumit decalaj între mesajul educativ al dascălului și comportamentul real al acestuia. Efectele unei asemenea politici sunt ușor previzibile.

Profesorii care încearcă să opună rezistență acestei presiuni ierarhice deseori sunt nevoiți să suporte anumite inconveniente din partea mașinii birocratice, acest fapt constituindu-se ca o lecție demonstrativă pentru restul profesorilor, dând naștere la neîncredere, pasivitate, dezinteres față de inovație. Pentru implementarea noilor idei, aceștia vor aștepta “indicații de sus”, dar și în cazul dat vor proceda mai mult “formal”, ca un act de subordonare, și nu ca unul de creativitate.

Pe parcursul activității didactice individul și-a format deprinderi ce îi asigură o poziție stabilă în societate. Inovația vine să schimbe niște situații depășite de timp. În acest caz membrii societății vor fi nevoiți să-și modifice anumite elemente comportamentale, ceea ce le solicită un efort considerabil pe plan intelectual și psihofiziologic. Ei sunt încercați de teama că nu vor putea face față acestor transformări, că nu vor corespunde pe deplin cerințelor noii realități. Iată de ce deseori cadrele didactice refuză să accepte inovațiile din sistemele educaționale.

S-a constatat că “dificultățile se agravează și criticile sunt mai aspre atunci când se presupune că noua educație este într-un fel mai ușor de realizat decât cea veche” și procesul de reformare trenează și se desfășoară încet și dificil, fiindcă “este o problemă de creștere și există multe obstacole care tind să împiedice această avansare și să o devieze pe direcții greșite” (J. Dewey).

Lucrul cel mai dificil de îndeplinit ar fi convingerea profesorului de oportunitatea de a-și revizui practicile, atitudinile, valorile ce s-au acumulat din vechile deprinderi intelectuale, căci s-a demonstrat deja că oamenii acceptă inovația cu mai multă ușurință, dacă o înțeleg.

Din cele expuse rezultă că promotorii reformelor trebuie să întreprindă anumite măsuri de reducere a rezistenței pentru a facilita schimbarea, ceea ce necesită informații explicative temeinice care ar fi utilizate de profesori cu titlu de ghid prin labirintul restructurărilor, așa încât cei din tabăra oponentilor reformei să treacă de partea inițiatorilor acesteia.

Este vorba, așadar, de cunoștințe ce pot fi asigurate precum urmează:

- Pregătirea fundamentală în domeniile:
 - teoria cunoașterii, fizica și alte științe reale/ale naturii;
 - științele educației, axiologia și alte domenii umaniste.
- Pregătirea practică eficientă a profesorului în scopul formării capacităților de realizare a obiectivelor tematice ale instruirii.
- Formarea calităților de potențial novator, așa încât profesorul să implementeze idei noi și în propria-i activitate, cât și în sistemul educațional, în general.

Dintre calitățile ce îi caracterizează pe novatori, le voi evidenția pe următoarele:

- au un statut social avansat datorită pregătirii lor profesionale și generale, caracterizându-se prin excelente capacități de autoperfecționare;
- sunt personalități puternice, energice, cu o mare voință, neînhibate de eventualitatea unor sancțiuni pentru devieri de la obiectivul propus;
- sunt atașați plener profesiei lor, încrezători în forța cunoașterii, siguri pe propriile puteri;
- sunt binevoitori, dovedind sinceritate și entuziasm și pot influența opinia publică;
- sunt dispuși să facă schimb de experiență, participă la reuniuni metodic-științifice;
- în anumite condiții devin rebeli, nu acceptă să fie tratați într-un mod autoritar și dogmatic, nu tolerează compromisurile dezonorante și neadevărul.

O organizație poate porni de la zero și să realizeze schimbări importante dacă găsește răspuns la trei întrebări: Încotro dorim să ne îndreptăm? Cum o să ajungem acolo? Cum ne vom da seama că am ajuns acolo?

Orice problemă are o soluție. Studiul de caz este un instrument extrem de eficient în promovarea imaginii unei școli prin prezentarea succesului unui învățământ activ, axat pe deprinderi, abilități și câștiguri de durată în educație, destinat creșterii accesului la educație al elevilor provenind din medii socioeconomice defavorizate și reducerii inegalităților de șansă în educație, pentru acest segment de populație.

Trecerea la învățământul obligatoriu de zece clase, fapt pozitiv și în acord cu evoluțiile de pe plan internațional, ne-a pus în față unor noi schimbări de programe și manuale. Schimbare binevenită căci valorificarea experienței pozitive acumulate până acum în editarea manualelor care se doresc a fi un instrument de lucru pentru elevi și profesori cu ajutorul căruia să se poată realiza un învățământ activ, axat pe deprinderi, abilități și câștiguri de durată în educație.

Instituția școlii trebuie să reducă decalajul existent în prezent între pregătirea pe care aceasta o oferă și cerințele societății românești în schimbare. De asemenea, pentru ca semnificația și

valorizarea socială a școlii să crească, este necesar ca școala să ofere, în egală măsură, o pregătire nediferențiată a generației tinere pentru participarea socială activă, destinată evitării sărăciei și excluziunii sociale.

La nivelul politicilor educaționale europene, statele-membre ale Uniunii Europene printre care și România identifică accesul la educație ca un drept fundamental. Acesta reprezintă atât un mod esențial de prevenire a riscului de sărăcie și excluziune socială cât și o modalitate importantă de sprijinire a incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile. Încă din anul 2001, raportul Comisiei Europene, privind incluziunea socială subliniază faptul că persoanele cu un risc extrem de ridicat de sărăcie și excluziune socială sunt în această situație datorită lipsei abilităților și calificării profesionale, precum și a oportunităților reduse existente în comunitățile sau zonele în care aceștia trăiesc. Cu alte cuvinte, între sărăcie și educație există o relație de inter-cauzalitate, situația socioeconomică precară a unei familii reducând șansele educaționale ale copiilor provenind din această familie, iar lipsa unei instruirii școlare și, ulterior, profesionale reducând, la rândul lor, șansele de integrare socială a individului, în viitor și crescând șansele de cădere în sărăcie.

Pornind de la aceste premise se pot identifica aceste probleme. Pentru noi este o obligație să găsim soluții pentru ameliorarea situației și să creăm un climat propice de realizare și afirmare a șanselor pentru toți elevii.

Obiectivele urmărite în acest studiu de caz ar fi:

- identificarea percepției actorilor relevanți (elevi, părinți, cadre didactice, directori) asupra șanselor educaționale și profesionale ale elevilor provenind din medii defavorizate;
- nivelul performanțelor școlare și factorii de risc privind accesul la educație școlară și pregătire profesională al acestor elevi, precum și
- identificarea aspectelor critice privind calitatea și conținutul învățământului, în diferite medii de rezidență.

Nivelul socioeconomic al familiei de proveniență al elevilor este unul dintre principalii factori de risc privind accesul la educație.

De asemenea, mediul de rezidență constituie un alt factor cu influență puternică asupra elevilor: performanța elevilor proveniți din mediul rural este mai slabă decât a elevilor din mediul urban, efect strâns-legat de calitatea personalului angajat, pe de o parte, dar și de alte elemente ale mediului de învățare. La nivel național, rezultatele relevă diferențele de performanță în funcție de mediul de rezidență, aceasta fiind, de asemenea, o sursă de polarizare în educație, privind calitatea instruirii și diferențele de șansă școlară și profesională, între absolvenții din mediul rural și cei din mediul urban.

Învățământul rural se confruntă, în continuare, cu dificultăți majore, legate de investiția în infrastructura fizică, numărul personalului didactic calificat, fluctuația cadrelor, determinată de gradul de izolare al localităților și de dezvoltarea acestora, accesul limitat la formarea profesională precum și la programele de formare continuă, ale populației rurale, toate acestea conducând la o eficiență încă nesatisfăcătoare a actului educațional în zonele rurale și/sau defavorizate.

Diferențe între rural și urban există și la capitolul legat de nivelul de calificare al cadrelor didactice: marea majoritate a posturilor didactice sunt acoperite cu titulari, ponderea acestora fiind însă mai ridicată în mediul urban. Mediul rural rămâne, în continuare, un mediu defavorizat, caracterizat de o fluctuație crescută a cadrelor didactice și de o pondere mai scăzută a personalului calificat, față de mediul urban.

Pornind de la aceste concluzii, se pot creiona câteva direcții principale de acțiune destinate îmbunătățirii accesului la educație al copiilor săraci, creșterii șanselor educaționale ale acestora și, implicit, asigurării echității în școală.

Politica educațională implică o creștere a rolului instituțiilor de învățământ și instruire profesională în promovarea unor norme și valori, precum coeziunea socială, oportunități egale, implicare socială activă a tuturor elevilor care trebuie tratați ca parteneri în educație.

Adaptarea sistemului educațional, astfel încât școala să răspundă cu succes la nevoile și caracteristicile elevilor provenind din grupurile dezavantajate, prevenirea abandonului școlar și reintegrarea în învățământ a tinerilor care au abandonat școala, precum și extinderea învățământului continuu, astfel încât să existe oportunități adecvate de educație și instruire profesională accesibile grupurilor de tineri aflați în situație de risc.

Începutul a fost făcut prin elaborarea **Strategiei de relansare a educației în mediul rural**, aprobată în anul 2001, însă măsurile incluse în această strategie, precum și în programele care vizează învățământul rural, necesită atât investiții majore cât și soluții integrate, care să vizeze, deopotrivă, resursele materiale și umane, precum și calitatea și conținutul învățământului.

Tot în anul 2001 a fost lansată **Strategia dezvoltării învățământului preuniversitar în perioada 2001–2004** – reactualizată în 2002 – **planificare prospectivă până în 2010**, care cuprinde zece programe prioritare, printre care și programul „Asigurarea echității în educație”. Conform Ministerului Educației Naționale prioritatea politicilor educaționale pentru următoarea etapă va fi „echilibrarea raportului echitate/calitate”. Aceasta presupune, pe de o parte, promovarea cu perseverență a echității în educație și, pe de altă parte, ameliorarea permanentă a calității învățării, astfel încât să fie respectate standardele de performanță internaționale.

În acest sens, s-a avut în vedere următoarele măsuri:

- centrarea proceselor de predare – învățare pe elev și pe competențe, conform nevoilor individuale și ritmului propriu de învățare;
- garantarea egalității șanselor de acces în ciclul superior al liceului, asigurându-se un standard optim, la nivelul drepturilor fundamentale;
- eliminarea oricăror forme de discriminare, de excludere de tip rasial, social, xenofob, religios, lingvistic, de gen etc;
- consolidarea sistemului de facilități sociale pentru elevi; politici și programe social-educative adecvate grupurilor vulnerabile – școala incluzivă;
- dezvoltarea unor programe vizând combaterea și prevenirea abandonului școlar – școala după școală.
- derularea proiectului „Învățământul pentru elevii cu cerințe educative speciale”.
- realizarea unor clase de liceu cu „frecvență redusă” – pentru elevii care au 18 ani sunt angajați și vor să își continue studiile.

O preocupare în plus vizează finalitatea fiecărui program, capacitatea strategiilor de a ajunge la acele grupuri pentru care au fost elaborate, eficiența măsurilor adoptate, în termeni de adresabilitate și acoperire a grupurilor-țintă, precum și capacitatea instituțională și financiară de a susține obiectivele elaborate.

Să găsim resursele necesare atât materiale cât și financiare pentru derularea unor proiecte și programe, pentru dotare la standarde înalte a cabinetelor, laboratoarelor și atelierelor așa încât fiecare elev să aibă acces individual.

Toate cadrele didactice să participe la cursuri de formare organizate de CCD Bacău:

1. „Școala incluzivă”
2. „Învățământ pentru elevii cu CES”

Psihologul școlii să identifice stilurile de învățare ale elevilor, pe ani de studiu și clase pentru ca fiecare cadru didactic să poată adapta conținutul lecțiilor așa încât activitățile să aibă un randament maxim fiind benefice tuturor elevilor deoarece se pliază perfect pe cerințele și nevoile lor.

În special pentru elevii proveniți din mediul rural să fie extinsă oferta educațională creând clase pentru Școala de Arte și Meserii în domeniul serviciilor cu profil.

La Școlile de Arte și Meserii vin în general elevi preponderent din mediu rural care nu au promovat Testele Naționale. De aceea să le acordăm o nouă șansă de realizare pe viitor, putând absolvi liceul pe ruta progresivă pentru a găsi mai ușor un loc de muncă pentru care au fost școlarizați.